



Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Manechilde Virgine In Diœcesi Catalaunensi Campaniæ Gallicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

A *Etymologum egit, ut risum moveat multum, fidem vero vix ullam mereatur. Legit hunc fortasse auctor Florarii nostri Ms. qui dictam legionem, dum Sanctum nostrum Fortunatum annuntiat, eodem demonum numero circumscribit.*

i *Matthæi cap. vi. v. 25.*

k *Signum crucis a primis Christianis frequentissime usurpatum, habes e Tertulliano Libro de Corona Militum cap. 3: de ejusdem vero efficacia in patrandis miraculis lege Petavium Tom. II in Epiphanium pag. 75. Narrat Gregorius Nazianzenus*

oratione III in Julianum, hunc apostatam summo in metu ac discrimine ad crucis signum confugisse, eoque demones fugasse.

l *Forsan tum etiam obsederunt. Vide Commentarii prævii num. 3.*

m *Addunt aliqui filii.*

n *Codices Mss. constanter legunt: Ne non expediat tibi.*

o *Aquæ benedictæ usum antiquissimum esse, et mira quandoque operatum, docet Epiphanius hæresi 30 Ebionitarum num. 12.*

DE S. MANECHILDE VIRGINE

IN DIOECESI CATALAUNENSI CAMPANIÆ GALLICÆ.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Notitia oppidi quod a Sancta nominatur: hujus in Fastis sacris memoria: cultus ecclesiasticus: Vitæ institutum, ætas, Acta qualiacumque edenda.

SECOLO VI.

Sanctæ, quæ oppidi hic descripti patrona est, C

In extremis Campaniæ Gallicæ versus Lotharingiam finibus medio fere Catalaunum inter et Verodunum itinere ad Albæ seu Albiz (Gallicæ l'Auve) et Axonæ (Gallicæ l'Aise) confluentes non ignobile diœcesis Catalaunensis situm est oppidum, quod una cum castro sibi adjuncto a S. Manechilde nomenclationem sortitum, (Latine) Fanum S. Manechildis (Gallicæ) S. Menehou aut S. Menehoud nuncupatur. Id oppidum eandem Sanctam, quæ ab altis Magenchildis, Manechildis, Menehildis, aut paulo etiam aliter, hincque a me, communiorem nomen istud efferendi modum secuto, Manechildis vocatur, in patronam sibi a pluribus jam seculis, uti ex infra dicendis patebit, adscivit, eamque ut talem ibidem hodieque honoratam modo hic in Opus nostrum, in quo quatuor modo ejus sanctæ Sorores Pusinna nempe, Hoyldis, Lutrudis et Ama ex iisdem omnes, ex quibus illa, nobilibus parentibus Sigmaro et Lutrude natæ, ad dies quatuor diversos, prima quidem ad xxiii Aprilis, secunda ad mensis ejusdem xxx, tertia ad xxii Septembris, quarta denique ad xxiv posterioris hujus mensis diem locum obtinere, inferimus.

2 Memoria quidem hujus Virginis in Martyrologiis antiquioribus et classicis non reperitur, non desunt tamen recentiores Hagiologi, qui eam passim

Fastis sacris e se concinnatis ad hanc diem inseruere: ac primo quidem Molanus in additionibus ad Usuardum eam refert cum brevi hoc elogio: In territorio Catalaunensi Sanctæ Manegildis Virginis. Idem legitur elogium in Martyrologiis Germanico, Universali Gallico Castellani et in Catalogo Generali Sanctorum Ferrarii; Arturus in suo Gynæceo paulo prolixius habet elogium: In territorio Catalaunensi Sanctæ Manegildis virginis, quæ fide et mente pura Christo deserviens ad felices æternitatis viam sibi comparandam animum induxit. Memoriam quoque ejus celebrant Nicolaus de Guerois in Sanctitate Christiana Trecentium ad annum 470, Carolus Rapinius in Annalibus Ecclesiasticis diœcesis Catalaunensis et Lahierus. Neque id immerito faciunt: cultu enim ecclesiastico non tantum hodieque gaudet, sed et pluribus retro seculis honoratum fuit, quod de Catalaunensi quidem diœcesi Petrus Testenoivius in libello, quem scripsit de Vita et laudibus S. Manechildis, Gallico idiomate Parisiis anno 1632 impresso, qui penes nos est, evictum dat ex mandato Archambaldi Catalaunensis episcopi, quo post peractam quarundam ejus Reliquiarum ad supra memoratum sanctæ Manechildis oppidum anno 1379 translationem, cultum eidem sanctæ Virgini quotannis deferendum præcepit, et indulgentias qua-

memoria in Fastis recentioribus, et cultus ecclesiasticus in diœcesi Catalaunensi

draginta

A draginta dierum, deinde a Richardo archiepiscopo Remensi, et ab ipso summo pontifice Clemente VII auctas, ecclesiam ejusdem oppidi per Festi ejus Octavam devote visitantibus concessit. Testenoirii, quæ huc faciunt, verba sunt hujusmodi.

3 Qui (Archambaldus) per auctoritatem pontificalem mandavit, ut Festum ejusdem Sanctæ (Manechildis) singulis annis solemniter celebraretur cum Octava tam a clero quam ab omni populo suæ diocesis. Et licet tempore, quo scribebat Testenoirius, in plerisque locis ejusdem diocesis mandato laudati præsulis non amplius pareretur, tamen illud tum temporis cum in monasterio S. Urbani, tum in ecclesia oppidi S. Manechildis observari solitum fuisse asserit his verbis: Et quamvis in omni fere loco ejusdem diocesis jam derogatum sit mandato, quod dederat supradictus episcopus Catalaunensis de celebrando ejus Festo, non desinit interim celebrari adhuc hodieque solemniter in ecclesia S. Urbani, et nominatim in nostra cum Octava; cujus tempore exponuntur Reliquiæ ejus in altari cum accensis luminaribus omnium venerationi, ad honorandas ejus virtutes, procurandam ejus gloriam in terris, et implorandam ejus intercessionem in cælis. Hodierni quoque in eadem diocesi ejus cultus testem habemus Godescardum, tom. IX de Vitis Sanctorum asserentem ejus Officium reperiri in Breviario Novo Catalaunensi, quod quale sit, defectu ejusdem Breviarii dicendo non sum. Neque intra terminos tantum diocesis Catalaunensis ejus cultus celebratus concluditur, siquidem et in patronam ecclesiæ collegiatæ in oppido Paludello (Gallice Palluan) in extremitate diocesis Bituricensis versus ducatum Turonensem super Angerim fluvium sito, quæ ex nomine quoque ejus ecclesia S. Manechildis nuncupatur, ut videre licet in Registro Beneficiorum ejusdem diocesis, assumpta sit, et proinde tamquam talis celebriter ibi colatur.

4 Porro hæc sequentia ex Vitis sororum ejus, quæ modo in Opere nostro data sunt, ex Legenda S. Pusinnæ Lovanii impressa, ex laudatis Arturo, Rapinio, Testenoirio et ex propriis ejus Actis, de quibus infra plura, de S. Manechilde comperta habemus: hæc inter septem sorores, ex nobilibus in pago Pertensi parentibus Sigmaro et Lutrude genitas, natu minima, cum iisdem sub disciplina optimi presbyteri Eugenii in domo paterna doctrina Christiana imbuta, cum iisdem quoque postea a S. Alpino Catalaunensi episcopo sacrum virginitatis velum accepit; dein usque ad obitum parentum, in domo paterna sancte vixit, quibus morte sublatis, ad locum Bienvilla dictum, qui ex hæreditate paterna ei obtigit, recessit; in quo peregrinationis suæ loco usque ad mortem, in sacro virginitatis statu et in culmine perfectionis obitam, permansit, sese continuis penitentia rigoribus exercens, raroque in publicum prodians, nisi ut cum sorore sua sancta Ama, quæ non procul ab ipsa locum recessus sui habebat, colloquia spiritualia misceret, vel nisi eam religio ad ecclesiam, vel pietas ad succurrendum proximis præsertim pauperibus, vocaret.

5 De seculo vero, quo vixit hic specialiter agen-

dum non foret, sicut nec de eo egit Pinius in duabus ejus sororibus Lutrude et Ama, utpote ex Commentario prævio ad Vitam S. Alpini satis determinato, nisi eam laudatus Castellanus in Martyrologio Universali Gallico secus ac de Sanctis ejus sororibus scripsit, eumque secutus Godescardus tom. IX de Vitis Sanctorum contra sententiam Pini seculo VII adscripsissent: cum autem tempus quo Sancta hæc Virgo floruit, ex tempore episcopatus S. Alpini, a quo, ut modo diximus, virginitatis velum accepit, vel maxime innotescere debeat, mirum sane est laudatos Castellanus et Godescardum episcopatum S. Alpini ad medium seculi V retulisse; equidem ut Sancta nostra ad seculum VII referri valeat, necesse est, ut episcopatus S. Alpini saltem ultra medium seculi VI protrahatur, quod an fieri possit, hic examinabimus.

6 Nullus huc usque auctor S. Alpini in Catalo episcoporum Catalaunensium Lupo postposuit, sicuti nec ei postponi posse ex his certum evadit: Vita utraque S. Alpini, a Stiltingo in Opere nostro ad diem VII Septembris edita, attribuit ei 47 episcopatus annos, quot anni, teste laudato Rapinio, in omnibus monumentis ei quoque tribuuntur; diuturnum ejus fuisse episcopatum ex Vita prima S. Lupi episcopi Trecensis, quæ ab omnibus pro optima notæ et auctoris synchroni opere habetur, constat; deinde antequam ad episcopatum Catalaunensem proveheretur, ejusdem S. Lupi Trecensis, qui ab anno 426 aut 427 usque ad annum 479 Trecensem cathedram tenuit, fuit discipulus: fuerit jam annos fere 20 natus, quando primum ad disciplinam S. Lupi accessit, quos ei attribuit prioris ejus Vitæ scriptor, et alter ejus biographus adolescentem jam tum eum solertissimum vocat; fueritque sub disciplina S. Lupi 15 tantum annis, licet laudatæ ejus Vitæ diuturniori ipsum tempore sub disciplina ejus mansisse insinuet: eum enim sub ejus disciplina Ecclesiasticorum Canonum et divini juris peritissimum evasisse et ecclesiasticarum causarum judicem, sive Officiale fuisse, constitutum asserunt: fuerit proinde natus non serius, quam anno 444: atqui Lupus Catalaunensis anno 535 Synodo Arvernensi subscripsit: sequeretur igitur, si S. Alpinus Lupus Catalaunensis successisset, etiam positò, eodem anno 535 eundem Lupum obiisse, S. Alpini ætatis anno saltem 90 ad cathedram Catalaunensem assumptum fuisse, adjunctisque, quibus in episcopatu vixit, annis 47, ad 130 et amplius ætatem ascendisse, quod longe ab omni abest verosimilitudine; ex hisce igitur S. Alpini jam ante annum 535 obiisse, adeoque Sanctam nostram non ad seculum VII, sed ad VI spectare satis est manifestum.

7 Quinimo S. Alpini proximum Amandini, qui anno 461 cathedram Catalaunensem tenebat, fuisse successorem ex his convincitur: prioris Vitæ S. Lupi Trecensis scriptor, qui non serius, quam circa initium seculi VI scripsisse existimatur, de S. Alpino tamquam vivente, ut observat laudatus Stiltingus, et multos jam annos in episcopatu habente loquitur: Sanctum quoque Alpini (inquit) Catalaunicæ pontificem civitatis, resplendentem præ-

rogativa

antiquus et hodiernus, et in Bituricensi:

ejusdem Vita breviter perstringitur

et ætas

D

ex ætate S. Alpini.

E

F

investigatur, igitur que circa medium seculi sexti

AUCTORE
C. G.

rogativa diutinæ sanitatis, locis pluribus non est silendum, quam sæpe dæmonum purgator extiterit; ex his verbis intulit Tillemontius longo tempore S. Alpinum fuisse episcopum, adeoque jam tum hæc scribente eodem biographo; jam vero S. Alpinus tum temporis, seu circa initium seculi VI, non ita longum tempus in episcopatu exegisset, nisi proxime successisset Amandino, cum hic concilio Turonensi, anno 461 habito, legatur subscriptus. Idque vel maxime ex Concilio Venetico, ex quo S. Alpinum jam anno 465 episcopum fuisse, verosimillime collegit Stillingus, confirmatur. Verba laudati Stilingi hic audiamus: S. Perpetuus Turonensis antistes duo celebravit Concilia, alterum in urbe sua Turonensi anno 461, cui cum aliis novem episcopis subscripsit Amandinus Catalaunensis, alterum Venetiis in Britannia Armorica, cujus annus est incertus, sed passim illud Concilium figitur circa annum 465: huic Concilio sex subscribere episcopi sine expressione urbium suarum episcopalia, atque inde fit ut duorum aut trium sedes episcopales sint ignotæ. Inter hosce autem ignotarum sedium episcopos est Albinus tertio loco subscriptus, quare vehementer suspicor hunc esse Alpinum nostrum Catalaunensem, præsertim quia decessor ejus Amandinus interfuit concilio Turonensi et quidem solus ex Remensi provincia: nam idem fuit utriusque Concilii præses S. Perpetuus. Adde, inter episcopos Galliæ nullum Albinum præter Alpinum Catalaunensem, cujus nomen Albinus primitus fuisse, et dialecto Germanica in Alpinus detortum laudatus Stillingus non dubitat, illo tempore reperiri. Ex dictis igitur satis est certum S. Alpinum, etiam admissis 47 episcopatus ejus annis, circa initium seculi VI et probabiliter ante annum 512 obiisse, atque adeo S. Manechildem, quæ velum virginitatis a laudato præsule accepit, non ad seculum VII, sed, ut summum, ad seculi VI medium referendam esse. Determinata jam Sanctæ nostræ ætate ad Acta ejus progredior.

Sanctæ Acta non magni pretii, tamen dabimus.

8 Habemus illa admodum brevia a R. P. Vignerio olim transmissa, ac ex veteri Codice ecclesiæ oppidi et castri S. Manechildis excerpta, quæ tamen neque ab antiquitate, neque a gravitate multum sunt commendanda. Ea enim non esse seculo 14 antiquiora, atque ita plus quam 8 seculis post Sanctæ Virginis decessum scriptis mandata, inde patet, quod translationem quarundam Reliquiarum, quam anno 1379 contigisse signant, ad oppidum, quod ejusdem Sanctæ nomine gaudet, referant; deinde præter ineptam quamdam ad nomen Sanctæ allusionem nihil de Gestis ejus particulare, præter hæreditarium, ad quem post parentum suorum obitum secessit, locum continent; translationes vero sacrarum ejus exuviarum inverso ordine, et inversis quoque episcoporum Catalaunensium, sub quibus eadem peractæ sunt, nominibus, uti infra latius observabimus, narrant: nec tamen omni autoritate carent, primo quidem in dictis translationibus; haud diu enim post translatas ad oppidum S. Manechildis ejus Reliquias concinnata videntur; deinde nec in aliis, quia hæc ex Vitis sororum ejus, quæ modo in

Opere nostro datæ sunt, robur accipiunt, quæ proinde quantumvis exigui pretii huic Commentario prævio subnectenda censui. Exaravit quoque libellum de Vita et Laudibus ejusdem Sanctæ idiomate Gallico circa annum 1632, quo Parisiis impressus est, Petrus Testinoirius civis, presbyter, uti colligo ex ejus sacrarum litterarum scientia, et forte etiam parochus oppidi S. Manechildis, qui se ea, quæ scripsit, ex antiqua ejusdem S. Virginis Legenda, et ex veteribus quibusdam fragmentis et chartis, quæ in variis ecclesiis, et nominatim in ecclesia S. Urbani servabantur, percepisse testatur, ex quibus tamen nec ipse, præter velum a S. Alpino acceptum, locum demoratoris, sepulturæ ac translationis Reliquiarum, de quibus mox agam, multa hausit quæ non aliis quoque Sanctis Virginibus sint communia.

§ II. Quo loco Sancta fuerit sepulta: quandonam et quo inde sacræ ejus exuvie fuerint translatae: et an tunc primum, cum harum pars cum S. Manechildis Fano fuit communicata, colli ibidem Sancta cœpta sit.

Laudatus Testenoirius habitationis Sanctæ nostræ locum hoc modo describit: Locus habitationi ejus destinatus Bienville appellabatur vicus situs supra fluvium Matronam, qui adhuc retinet idem nomen, et hodieum pertinet ad dominam de Chastel. Reperitur idem vicus eodem, quo hic descriptus est, modo in tabulis geographicis Guillelmi de Uisle in pago Pertensi inter oppidum S. Desiderii et Joinvillam; locum quoque deinde sepulturæ ejus in eodem vico collocat Testenoirius: Assignavit (inquit) ea quæ acceperat a patre suo, ad succurrendum illorum (pauperum) necessitatibus, et ad extruendam domum Dei in loco, in quo vita durante certaverat pro ejus servitio; corpus ejus fuit humatum in eadem ecclesia. Idque vel maxime veritati congruere arbitror: etenim ut ex Vitis SS. Pusinnæ et Lutrudis constat, idem locus, quem eadem Sanctæ vita et virtutibus suis illustraverunt, eis quoque et emortalis et sepulchralis fuit, duarum vero aliarum ejus sororum Hoyldis et Amæ uti locus domicilii, ita et sepulturæ ignoratur: quapropter id etiam S. Manechildi, quod Sanctis ejus germanis, contigisse, ejusque corpus in eodem vico post ejus obitum sive in ecclesia ibi ædificata, sive in oratorio quodam, quod haud dubie ibi habuit, conditum fuisse omnino asserendum est.

10 Manserunt autem sacræ Sanctæ Virginis Exuvie in prædicto vico humatæ, quousque partim ad ecclesiam monasterii S. Urbani in pago Pertensi prope Joinvillam, partim ad Conthense castrum in pago Freduno translatae sunt, quod tribus fere ab ejus decessu seculis contigisse ex laudato Testenoirio,

Sanctæ corpus post obitum sepultum Bienville.

ex eodem sepulture loco translatum fuit ad abbatiam S. Urbani circa annum 888,

rio,

A rio, ex adstipulantibus ei laudatis Actis, Arturo in Gynæceo Virginum et Rapinio manifestum fit; verba hic iterum Testenoirii Latine reddere libet: Suscitavit (Deus) episcopum Catalaunensem nomine Archanradum qui constituit tribus aut quatuor abinde (a Bienvilla) leucis congregationem religiosorum S. Benedicti in ecclesia in honorem divinum dedicata sub nomine S. Urbani, quæ videtur adhuc hodie prope Joinvillam, licet tantum umbram amplius retineat antiquæ suæ pulchritudinis: idem optimus præsul jussit transferri in eandem ecclesiam corpus gloriosæ nostræ patronæ, cum solemnitate et gaudio omnium Christianorum, et poni juxta Reliquias ejusdem gloriosi Martyris. Cum vero Archanradus, sive Erchanravus, sive etiam Archanraus abbatiam S. Urbani anno 865 secundum Mabillonem tom. III Annalium Benedictinorum, apud quem exstat diploma a Carolo Calvo pro ea exstruenda datum, et Gallia Christianæ auctores absolverit, et usque ad annum tantum 867, quo obiit, episcopatu Catalaunensi functus fuerit, paucis post absolutum idem monasterium tempore, circa annum videlicet 866 eo translatum fuisse sacrum sanctæ Manechildis Virginis corpus necesse est.

B
 11 Laudata Sanctæ Virginis Acta hic in nomine episcopi, quem vocant Archambaudum, a laudato Testenoirio discrepant: Congregatione autem (inquunt) monachorum ab Archambauda Cathalaunensi episcopo facta constructa est et coadunata ecclesia in honorem S. Urbani, ubi translatum est corpus Sanctæ Virginis cum gaudio et festivitate solemniter et positum cum pignoribus martyris venerandi. Sed apertè facillique propter nominum vicinitatem errore ecclesiæ monasteriique S. Urbani constructionem, atque ita ad illud translationem Reliquiarum Sanctæ nostræ Archambaldo attribuant, quod ex dicto Caroli Calvi diplomate, in quo se hortatu dilectæ sibi conjugis Hirmintrudis et deprecatione venerabilis Erchanravi Sanctæ matris ecclesiæ Catalaunensis episcopi ad prædictum monasterium fundandum incitatum fuisse proficitur, ab Archanrao sive Erchanravo peractum esse manifestum est. Pergit deinde Testenoirius: Et ut memoria Sanctæ ejus vitæ in diversis terrarum partibus conservaretur, sacrum ejus caput fuit translatum ad castrum Conthense in vico Freduno, ita tum temporis appellato. Laudata vero Acta hisce fere consentientia hæc habent: Absque capite, quod in castello de nomine ejus condito in pago Fraudunensi debito reconditum venerantur honore. Ex quibus Actorum atque etiam Testenoirii verbis, eodem tempore, quo reliquum corpus ad S. Urbani abbatiam, ad prædictum castrum, quod a Testenoirio Conthense, sive castrum de Contho vocatur, et in Actis castrum S. Manechildis appellatum fuisse insinuat, caput translatum fuisse colligitur. Hujus quidem castri notitiam post diuturnam inquisitionem nullam inveni, nisi in Notis a R. P. Chiffletio laudatis Actis subnexis, qui notavit prædictum castrum eo tempore vocatum fuisse Stadunum vel Standunum, a quo pagus cir-

cumjacens et archidiaconatus dicitur Stadunensis vulgo Estenois, ipsumque Actorum auctorem, qui illud depravit in Fraudunum (ac ita quoque Testenoirium, qui in Fredunum) diversumque ab oppido et castro S. Manechildis fecit, corrigendum esse monuit.

12 Duo hic ad huc testimonia adducenda sunt, quæ prædictam sacri ejus corporis ad abbatiam sæpius memoratam translationem mirifice confirmant: alterum Henschenii in Commentario de translatione reliquiarum S. Urbani in Opere nostro 25 Maii, ubi hæc scribit: Simul indicandum (fuit) in eadem abbatia duas alias capsas haberi, quarum una potiore partem continet ex corpore S. Manechildis, cujus festum agitur xiv Octobris; alterum Baugieri tom. II Memoriarum Historicarum Campaniæ pag. 155, ubi post descriptionem ejusdem abbatia ait: Videtur in ecclesia ejusdem abbatia capsas S. Manechildis ex tabulis tantum pictis, ad quam corpus ejus post mortem fuit apportatum ex vico Bienvilla. Thecam vero argenteam, qua primitus sacrum illud corpus inclusum fuit, a militibus direptam fuisse, innoxiam tamen inclusis Reliquiis, conqueritur Testenoirius; cum vero post hujus seculi auctorem Baugierum dictas cavas alio fuisse translatas non sit verosimile, eas in eadem abbatia hodieque asservari credere licet.

13 Elapsa a memorata ad abbatiam S. Urbani translatione sacrarum Sanctæ Virginis Reliquiarum plus quam 5 seculis, quasdam earundem partes, os videlicet principale unius brachii et costam integram ad oppidum, quod ex nomine ejus S. Manechildis Fanum appellatur, delatas esse testatur iterum hac in re fide dignissimus Testenoirius, ita de hac translatione scribens: Et pluribus post hæc annis nobilis eques Joannes de Saulx dominus de Cernonno (Cernacum, credo, in pago Dulcomensi, Gallice Cerney en Dormois) et Castri Bussini (Gallice Bussy le Chateau) duobus tribusve leucis Catalauno distantis, supplicavit humiliter reverendos et religiosos viros abbatem et conventum dictæ abbatia S. Urbani, ut concederent partem aliquam dignissimi ejusdem corporis, ut inde ordinaret honorabile quoddam reliquarium; cujus humilibus petitionibus volentes satisfacere, concesserunt ei, consentiente toto eorum capitulo, grandem et nobilem, os videlicet principale brachii et integram costam.... quos magnos thesauros curavit decenter includi in capsis argenteis deauratis... et ex altera parte considerans, quod ecclesia parochialis castri et villæ, quæ a prima sua institutione ejusdem magnæ Sanctæ nomine gaudebant, necdum ditata fuisset vel minima ejus Reliquia.... pro semper assignavit venerabiles istas Reliquias, ita ut supra dixi, inclusas, ecclesiæ S. Manechildis.

14 Enumeratis deinde pluribus personis, quarum nomina invenit in Chartis dictarum Reliquiarum, quæ illi translationi interfuerunt, hæc subjungit: Pretiosus iste thesaurus fuit nobis huc apportatus annos salutis 1379 ultimo Caroli V regis, dicti sapientis, quo tempore reverendissimus in Deo

AUCTORE
C. G.

in qua abbatia potior ejusdem pars forte adhuc hoc tempore servatur:

E

ex ea deinde pars quedam ejusdem corporis

F

delata est ad oppidum S. Manechildis anno 1379,

AUCTORE
C. G.

pater Archambaldus sedem episcopalem tenebat in civitate Catalaunensi. *Testenoirio consonant hic laudata sanctæ Virginis Acta, nisi quod iterum erronee episcopum Archanradum pro Archambaldo sive Archambaldo notent*: Hujus autem sacratissimi corporis (inquiunt) in Urbani Sancti monasterio quiescentis per nobilem virum Joannem dominum de Cernonno militem portio certa brachii unius videlicet et costa translata fuit, et collata et in perpetuum assignata ecclesiæ parochiali villæ, quæ virginis hujus nomine nuncupatur, anno domini M. trecentesimo septuagesimo nono, Carolo rege regnante, et venerando patre domino Archanrado Cathalauni præsulante. *Præterquam enim quod, ut supra monui, horum auctor prius narrans translationem ad oppidum S. Manechildis, posterius ad monasterium S. Urbani ordinem historix invertat, facili propter vicinitatem nominum errore nomina quoque episcoporum Archanradi sive Archanrai et Archambaldi sive Archambaldi invertit*: sicut enim certum est constructionem abbatiæ S. Urbani, et ad eam corporis S. Manechildis translationem Archanrao, ita quoque translationem prædictæ ejusdem partis ad memoratum oppidum Archambaldo, qui anno 1379, quo translatio isthæc ab ipsismet Actis ponitur, episcopatu Catalaunensi, ut videtur est apud Gallix Christianæ auctores,ungebatur, adscribendam esse certum est.

ubi jam pluribus secutis

15 Porro licet demum anno 1379 dictas Sanctæ nostræ Reliquias memoratum oppidum acceperit, diuturno tamen ante eundem annum tempore nomine ejusdem Sanctæ indigitatum, hæcque inibi cultu ecclesiastico honorata fuit: etenim Laurentius Laurentius Leodiensis, continuator historix episcoporum Viridunensium, ante medium seculi XII scribens, duos jam tum sub nomine S. Manechildis ejusdem oppidi Dominos recenset: alterum quidem cui coævus extitit, Albertum S. Manechildis dominum; alterum vero, cui suppar, Manassem comitem Rethelensem et S. Manechildis sub Theoderico XL Viridunensi ab anno 1045 usque ad annum 1088 episcopo, adeoque seculo XI dominum: unde, jam tum seculo XII atque etiam XI idem oppidum Manechildis communiter dictum, et proinde jam tum multo tempore, quin imo si laudato num. 13 Testenoirio adstipulari licet, a prima institutione et fundatione sua (quod tamen ab institutione et fundatione ecclesiæ ejusdem oppidi, quod Adrianus Valesius antiquitus nomen Auxeanna habuisse ex Itinerario Antonini non improbabili opinatur, intelligendum est) eo nomine gavisum fuisse patet.

culta fuerat tamquam patrona.

16 Hæc forte ratione inductus Bailletus cum se seculo Godescardo corpus Sanctæ nostræ ad prædictum oppidum post ejus mortem portatum, sive in eodem humatum fuisse, ac ex profluente inde cultus ejus celebritate nomen ejus eidem impositum fuisse, perperam asseruit, hæc tom. III de Vitis Sanctorum scribens: Post mortem (S. Manechildis) corpus ejus fuit portatum ad ecclesiam villæ Auxennæ,.... cultus ejus ibi factus est tam celebris, ut urbs perdidit antiquum suum nomen, et non fuerit amplius cognita nisi sub illo (nomine) S.

Manechildis, quod portat adhuc hodieum. Ast cum ex dictis constet memoratum oppidum corpus ejusdem Sanctæ nunquam, nec forte ante annum 1379 quasdam ejus partes, si vera censuerit, qui eas a S. Urbani cœnobitis expetivit, et eidem oppido donavit, Joannes Cermaci dominus, possedisse, ex eo, quod in patronam ejusdem S. Manechildis assumpta, et tamquam talis pluribus, antequam eo delata essent ejus Reliquiæ, seculis ibi culta fuerit, idem oppidum nomen ejus sortitum esse arbitror cum laudato Valesio, qui in sua Galliarum Notitia ad vocem Auxeanna hæc habet: Auxeannæ nomine ab Æthico designari puto oppidum Sanctæ Manechildis vel Manegildis S. Manehou vel S. Menehoult vulgo dictum a patrona loci: pronum quippe satis erat, ut sancta Virgo Campana et celebris in Campania memoratæ in patronam Campanæ urbis et ecclesiæ adscisceretur, tamquam talis celebriter ibi coleretur, et exinde nomen suum eidem ecclesiæ et oppido communicaret, licet nullæ tum ejus ibi existerent Reliquiæ, sicut verosimiliter nec ullæ existunt in ecclesia Collegiata oppidi Paludelli, et tamen hæc ecclesia eam patronam habet, ut supra num. 3 observavi, et ex ejus etiam nomine ecclesia S. Manechildis appellatur.

D

E

Nota 29.

ACTA

AUCTORE ANONYMO.

Ex veteri Codice Ms. oppidi et castri S. Manechildis.

Manechildis soror minima Sanctæ Amæ virginis fuit patre Cygmaro a matre Lutrude progenita, quæ nobilitate sæculi specialiter lucens, divina magis nobilitate inclyta, postquam a beato Alpino antistite sanctimoniam sumpsit propositum, incomparabilis inter filias hominum apparuit differentia meritorum. Dedit ei pater suam inter sorores partem, et funiculum hæreditatis, ubi mansitaret, deserviens Deo fideliter sub habitu castitatis; fuit autem Bienvilla b locus (nomine antiquo ab authore, *) qui super Matronam fluvium situs, multis ac diversis humanitatis nostræ commoditatibus floridus ac fortunatus, hanc maximam ac præcipuam a Deo promeruit, ut virginis commanentia et habitatione dominum habitatorem videretur habere; felicitates quippe ejus in tantum providentia divinitatis accrevit, * ut virgine gloriosa ibi demorante, demoraretur et Deus. Hæc igitur Virgo

Sacræ Sanctæ Virginis, in loco solitario de sancta, Ezuviz

a

* hæc verba unci inclusa videntur abundare

* accrevit

sancta

EX MS.

sunt hono-
rate.

A sancta atque gloriosa, quam dominus omnium dilexit, non sine causa Manechildis appellatur; MANECRUIN Hebraice, idem Latine quod numerus vel completio, et HILA exaltata vel exaltatio designatur. Hæc autem virgo sapiens, quæ omnia Dei mandata complevit, quam dominus omnium dilexit, quam dominus vigilantem inveniens, accepta lampade sumptoque oleo eam secum introduxit ad nuptias, vitæ suæ cursu sanctissimo consummato, inter choros angelorum et virginum numerata, jam diu exaltata c gaudet in cœlis, et nunc sua sanctitatis memoria et Reliquiarum suarum præsentia nobis grandis exultatio manet in terris.

3 Igitur Dei providentia tripartitum est hoc venerabile corpus; caput enim in antedicto castro cum reverentia veneratur; nobilis autem illa translata portio prædicta in hac Sanctæ Manechildis ecclesia devotissime colitur, atque complectitur, et totum ipsius sacratissimi corporis residuum in ipso Sancti Urbani monasterio honorifice conservatur.

ANNOTATA.

tribus in locis, hic nominatis,

d

B

e

f

g

h i

2 Sic ergo Manechildis vel Manechilda recte dicitur, cujus cœlum anima, terra vero corpore decoratur. Hujus autem sacratissimi corporis, in Urbani Sancti monasterio quiescentis, per nobilem virum Joannem dominum de Cernonno d Militem portio certa brachii unius videlicet et costa translata fuit, et collata et in perpetuum assignata ecclesiæ parochiali villæ, quæ virginis hujus nomine nuncupatur, anno domini M. trecentesimo septuagesimo nono e quarta decima die mensis Octobris, quæ dies est natalis virginis ejusdem, illustrissimo Francorum Carolo rege regnante et venerando patre domino Archanrando f Cathalauni præsulante. Congregatione autem monachorum ab Archambaudo g Cathalaunensi episcopo facta, constructa est et coadunata ecclesia in honorem Sancti Urbani, ubi translatum est corpus sanctæ Virginis cum gaudio et festivitate solemnem et positum cum pignoribus martyris venerandi, absque capite, quod in castello, de nomine ejus condito in pago Fraudunensi h, debito reconditum veneratur honore i. Hujus autem dignissimi corporis brachium et costa ad parochialem, ut dictum est, ecclesiam, quæ Virginis hujus nomine decoratur, translata sunt temporibus ibidem perpetuis honoranda.

a In Vita S. Lutrudis Sigmarus et Sicmarus; in Vita S. Hoyldis Signarus, et alibi communis Sigmarus appellatur, ut observat Perierus in Notis ad Vitam S. Lutrudis.

b De hoc loco vide Commentarii prævii num. 9.

c Ineptissime hic auctor ad nomen Sanctæ alusit.

d Cernacum in pago Dulcomensi (Gallice) Cernay en Dormois.

e Alteram quidem quarundam Sanctæ Virginis Reliquiarum ad ecclesiam castri S. Manechildis anno 1174 ab Henrico I Campaniæ comite factam esse asserit Bauquierus tom. I Memoriarum Historicarum Campaniæ; sed unde hic auctor translationis hujus, tam Testenoirio, quam Actorum auctori ignotæ notitiam hauserit, nescio.

f Archambaudus sive Archambaldo.

g Archanrando sive Archanrao: quod utrumque e dictis in Commentarii prævii num. 11 et 14 liquet.

h Staduno vel Standuno, de quo vide Commentarii prævii num. 11.

i Est hic ὑπεροπὸν πρότερον sive inversio historiæ; prius enim corpus S. Virginis ad abbatiam S. Urbani delatum est, et ex ipso postea monasterio ad oppidum sanctæ Manechildis dictæ ibi partes sunt translatae.

E